

VRIJEDAN PRILOG HUMANIJOJ PEDAGOGIJI

**Carlo Maria Martini:
BOG ODGAJA SVOJ NAROD,
KSC, Zagreb, 1991.**

Teolog, svećenik i pedagog Carlo Maria Martini do sada je napisao niz rasprava i knjiga u kojima analizira osnovno pitanje "zašto je odgoj toliko neefikasan?"

U ovom sistematskom radu on daje i konačan svoj odgovor na ta pitanja. Naime, on smatra da je istinski odgoj egzistencijalni susret s nečim višim iznad sebe što nas vuče i tako omogućava preobrazbu iz nižih u više sfere postojanja. Budući da je Bog vrh svih vrhova, svrha svih svrha i najviša moguća vertikala, on zato kaže: "Uvjeren sam da je korijen mnogih odgojnih neuspjeha u tome što nismo spoznali da Bog odgaja svoj narod" (str. 22). U krajnjoj liniji, kako to on dalje izvodi, "odgoj in toto nije naše, nego njegovo djelo".

Sva je zato pedagoška murost da odgajatelji prvi spoznaju i dožive Boga kao točku Omega i da, žarom svoje ekstaze, bude isto takve obrate kod mladeži. Ukoliko je kršćanski odgoj životvoran, on je nužno i efikasan i, obrnuto, ako se on svodi na dogmatsko i doktrinarno iznošenje nekih istina koje se samo pamte i uče, on postaje neefikasan, jer ne može doprijeti do srca mladića ili djevojke.

Budući da je obrat uvijek moguć i kako se nakon njega svatko penje na vertikali po svojoj vlastitoj mjeri (što znači dramatski i s padovima, konfliktima), Martini s pravom zahtijeva da se više i ne govori o odgoju u smislu svršenosti (odgojiti časna, umna, kritičkog čovjeka), nego samo u smislu trajnog glagola: odgajati. Naše je da stalno odgajamo, pokušavamo, eksperimentiramo, komuniciramo, strpljivo i u nadi da će se duša odgajanika jednom probuditi i započeti svoj veliki obrat prema visinama, prema Bogu. Odgoj je za njega zato cijeli sistem mjera kojima pružamo pomoć odgajaniku da shvati sebe kao cjelinu "te da izvrši temeljno opredjeljenje svojeg postojanja" (15).

Prvi preduvjet svakog odgoja je raskidanje s prošošću, sa svojim ranijim oblicima nižeg tipa egzistencije i putem imitatio Christi osigurati kretanje prema svojoj posljednjoj svrsi - oslobodenju i sjedinjenju s Bogom.

Nakon formuliranja ovih filozofskih principa odgoja autor u slijedećem poglavlju iz tih stavova izvodi konkretne pedagoške principe suvremenog i efikasnog, ali i istinitog odgoja: da je odgoj osoban ali ujedno i zajedničarski, da je stupnjevit i progresivan, da se odgoj odvija u kvalitativnim skokovima, da uključuje u sebe i sukobe, da je odlučan, planski i oslobađajući, da je uključen u povijest, da se ostvaruje uz pomoć mnogobrojnih suradnika (institucionalno i funkcionalno), da je sukladan Isusovom životu, da je zapisan i ukotvljen u srcima posredstvom djelovanja Duha Svetoga u unutarnjem čovjeku i da je izložen majčinskoj brizi po uzoru na Otkupiteljevu majku Mariju (str. 23-24).

Iz definiranja ovih osnovnih principa jasno se vidi da autor stoji na koncepciji suradništva putem dijaloga kao i svih ostalih oblika subperceptivnog komuniciranja, da je

u toj koncepciji učenik subjekt, aktivan i odgovoran za svoj razvoj, ali i da uz pomoć odgajatelja usvaja više oblike informacijske obrade. Osnovni je zadatak modernog odgoja, kako to ističe autor, "pomoći svakome da pronađe svoj put" (str. 34).

Što se pak tiče konkretnih postupaka i taktike te strategije pružanja ljudima pomoći, Martini u duhu učenja sv. Ivana Bosca naglašava kako "odgajati ne znači uvijek zadovoljiti niti odobravati". Istinski odgajati na principima najviše ljubavi znači znati i moći se suprotstaviti zabludama humanim sredstvima. Ali se ni u tome sprečavanju ne smije pozlijediti mlado biće, nego stalno pronalaziti načine da ono shvati vlastitu zabludu i samo započne obrat. U smislu toga višeg sintetiziranja nagruća odozdo i ideala odozgo autor i slobodu čovjeka shvaća kao maksimalno regulirani spontanitet. Slobodan je samo onaj koji se služi svojom slobodom u ISTINI i kojim ne vlada oholost (str. 43). Budući da Bog ljude odgaja pomoću riječi i činjenica izreka i djelovanja, obećanja i ispunjenja, zapovijedi i ispravaka (dakle, multimedijski i totalno), isto tako i suvremeni odgajatelji trebaju da se u odgoju služe svim komunikacijskim medijima kao što su slike, simboli, primjeri, stvarnost, obiteljski i društveni život itd. Ako je sam život drama s padovima i usponima, onda i istinski odgoj treba da bude najkondenziraniji život.

U trećem poglavlju ove knjige Martini s općih prelazi na konkretne probleme odgoja Katoličke Crkve. Pri tome on naglašava veliku i samo intuitivno spoznatljivu istinu da in ultima linea samo Bog odgaja, vodi, a svi ostali su samo njegovi pomoćnici, pa tako i katehete. To obavezuje Crkvu i katehete da prvo sami stvore "oduševljenu Crkvu", uspostave živu vjeru, jer se samo na toj životvornoj koncepciji može dalje razvijati umijeće uspješnog odgajanja (str. 55). Sve svoje upute odgajateljima on sažimlje u pet vjerovanja: da je odgajati teško, ali da je odgajanje moguće, da odgajati znači biti svjestan složenosti prilika, da je odgajanje stvar prvenstveno srca i konačno da je odgajati lijepo (str. 57-58). Budući da je odgoj uvijek riskantan, on savjetuje svim odgajateljima da imaju suosjećanja prema mladeži, da je prihvaćaju onakvom kakva jest (da bi joj pomogli da na kraju bude i kakva bi trebala i mogla biti), da služe dobrobiti mladih i da iznad svega budu strpljivi, pa čak i u slučajevima uzastopnih neuspjeha (str. 72-73).

Martinijeva posljednja poruka se može svesti na formulu: bdjeti, otkriti i odgajati u smislu pružanja pomoći za vlastiti uzlet (str. 82).

Kada se ove njegove spoznaje usporede sa svjetovnom pedagogijom, posebno onom u Jugoslaviji, onda vidimo za koliko je dalje iskoráčila moderna kršćanska pedagogija od naše socijalističke pedagogije koja još uvijek odgoj shvaća kao "proizvodnju proizvođača i stvaranje poželjnih tipova ličnosti". Budući da je ova pedagogija potpuno korespondentna emancipacijskoj komunikacijskoj pedagogiji što se razvija na Zapadu, ona može plodotvorno djelovati na stvaranje potrebne svijesti da se i u nas konačno napusti tvrda, dogmatska, bolje-vizirana pedagogija u kojoj je učenik objekt, masa koja se oblikuje, a odgajatelj njegov proizvođač, jer je ona već proizvela niz teških viktimizirajućih situacija koje su inkompatibilne s idealima demokratskog društva i odgo-vorne osobe.

N. KUJUNDŽIĆ